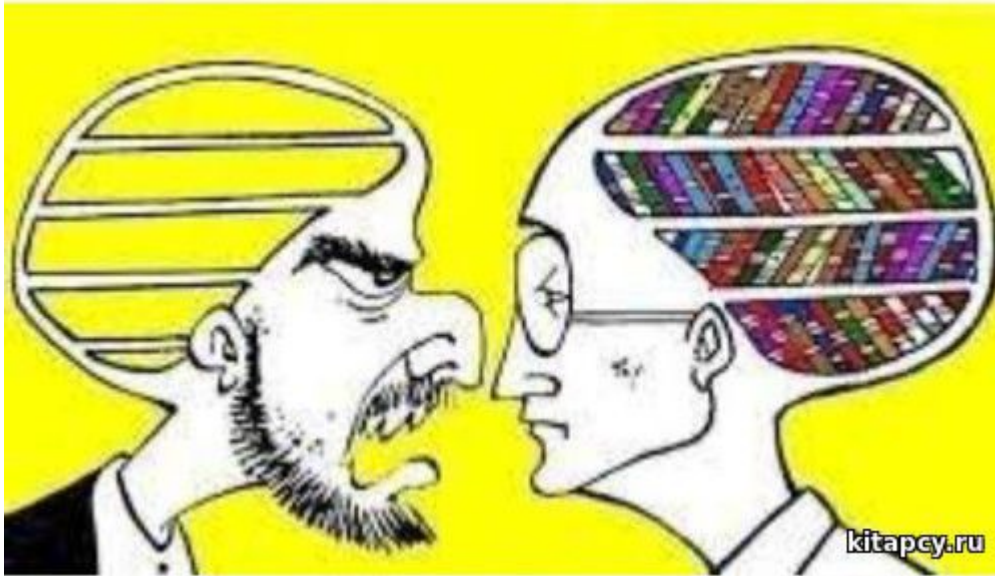

Size soragym bar

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Size soragym bar SIZE SORAGYM BAR

Jahyl sindromy (Danning-Krýuger effekti) diýip, hemme zady bilýändirin öýdýän we muny ýeri bolsa-bolmasa agzap ýören kemsowat adamlara aýrylýar!

«Men sen hakda hemme zady bilýärim»...

Hemme zady bilýändirin öýdýänlere hakykaty düşündirmek kyn. Muňa ýeke sözde «jahyl batyrlygy» diýilýär.

Diňe teleýaýlyma çykýan käbir ýaňra kelleleri göz önüne tutýandyr öýtmäň. «Alym» statusy bilen ýazylan käbir kitaplarda-da anyk faktlara esaslanmaýan tarapgöýlük bar. Meselem, Atatürk rewolýusiýalaryny zamanabaplygyň daşyna çykaryp, günbatarçylyk (ýewropalaşmak) hökmünde görkezmegiň sebäbi propoganda etmekdir. Haýp.

Size şuny soramak isleýärim. Aşakdaky maglumatlar haýsy lideriň döwründe okuw kitaplarynda bardy:

«- Osmanly gaýy boýunyň köki mongol çozuşlary sebäpli Horasandan Anadola gelen türk(men)lere baryp direýär...

– Osmanlynyň çagşama müddeti 1683-nji ýylyň Wena söweşinde «Mukaddes bileleşigiň» garşysynda uçralan ýeňlişleriň we ilkinji ýer ýitgileriniň bolup geçen 1699-njy ýylyň Karłowiskiý ýaraşyk şertnamasynyň baglaşylmagy bilen başlanýar...

– Osmanly-Russiýa uruşlary we Ýewropa döwletleriniň garşysynda

alynan ähli ýeňlişlere sebäp içerki meseleleriň düýp sebäbi: Selim III-iň (1789-1807) we Mahmyt II-niň (1808-1839) modernistik çemeleşmeler bilen üýtgedip gurmak synanyşyklaryna garamazdan, ýanyçarlaryň kakabaşlygy, aýanlaryň (baýarlaryň) döwlete bolan wepalylyk we ygrarlylyk duýgularynyň gowşaklygydyr...»

Osmanly taryh dersini uzadyp oturmaýyn...

* * *

Galyberse-de:

Okuw kitaplarynyň ýene bir umumy pikiri: 1839-njy ýylyň «Tanzimat» reformalary we onuň netijeleridi.

Osmanlynyň ykdysady-medeni döwrebap zerurlyklarynyň kemala getirilmeginde «Tanzimat» döwründe durmuşa geçirilen reformalaryň esas bolandygy babatda konsensusyň güýji bardy...

Gaýtalap soraryn: Şeýle modernistik pikir ylalaşygy haýsy lideriň döwrüniň okuw kitaplarynda bardy:

Anyk bilýärin, köpçüligiň aglabasy «Atatürk» jogabyny berer! Ýok, ýalňyşýarsyňyz:

Bular 1876-1909-njy ýyllaryň osmanly taryhy boýunça okuw kitaplarynda bardy! Ýagny, Abdylhamyt II döwründe...

Diňe bulam däl:

Tradision okuw usullaryny üýtgedip, arap diliniň ýany bilen osmanly türkçesini (nesih, talik, diwanî, rika) okuw-ýazuw düzgünlerini okuw maksatnamasyna girizenem şody...

– «Türk adynyň ajaýyp jynsa degişlidigini» ýazan okuw kitabyna sesini çykarman oturan ýene şonuň özüdi. (Serediň» Selanikli Tewfikiň «Osmanly taryhy» kitaby).

– Senzuraçy tarapy bilen tanalýandygyna garamazdan geografiýa sapagynda “hükûmet-i mutlaka”, “hükûmet-i meşrûta”, “hükûmet-i jumhûriýýe” düşüňjeleriniň öwredilmegine garşy çykmaýanam özüdi.

– Başlangyç bilimi hökmany edenem şody...

– Mekdepleşme rekordyny goýanam şody. (Mysal üçin, 1877-nji ýylda Stambulda diňe 200 döwrebap başlangyç mekdep bolan bolsa, 1905-nji ýylda mekdepleriň sanyny 9 müňe ýetirdi. 33 ýyla çeken soltanlygynea her ýyl ortaça 400 mekdep açdy).

Ýagny, Abdylhamyt II-niň döwründe bilim düşüňjesine umumylykda seredilende, reformistik-modernistik tarapyň agyr basýandygyny görmek bolýar...

Osmanlı Eğitiminin Batılılaşma Evreleri

İsmail GÜVEN

3.Baskı

Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş

NATUREL

kitapcy.ru

* * *

«Günbatarlylaşma» diýlende, «Günbataryň bilim maksatnamasy», «döwrebaplaşma» diýlende...

«Türk» diýlende, «türkçe» diýlende, Abdylhamyt II-niň eden işlerini konserwatiw alymsumaklaryň göresi gelmeýär.

Magaryf naziri (ministri) Saffet paşa 1879-njy ýylda ýazan makalasynda «Reformalar ýoluna düýpli we ynamly girilmese, ýewropa medeniýeti dolulygyna kabul edilmese, döwlet medeniýewropa döwletine öwrülmese, Türkiýäniň Ýewropanyň basyşlaryndan we agalyk satmalaryndan halas bolup

bilmejekdigini» öňe sürýär. Atatürk ýaly osmanly paşalary-da şu okuw maksatnamasynda ýetişdi...

Gürrüňsiz, gyzlar mekdebiji açandygyna garamazdan, aýal-gyzlara bolan garaýşy tapawutly bolmak bilen birlikde respublikamyz hem osmanlynyň şol okuw maksatnamasyny gaýtalady...

Abdylhamyt II bilen Atatürki deňeşdirmekden ýaňa okuw maksatnamalarynyň üstünde netijeleri pikir alyşmalary gurap bilemzok. Ýogsam bolmasa, Abdylhamyt II hem, Atatürkem biziň öz şahsyýetlerimiz...

Osmanlydan respublika döwrüne çenli asyl okuw maksatnamasybyň üstünde durmaly. Ýogsam bolmasa, Bilim ministrini çalyşmak ýaly paliýatiw çözgütler bilen bilim-okuw meselämizi çözüp bilmeris.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 05.03.2024 ý. Publisistika